

Sociální služby v kontextu rodinné politiky

Jitka Navrátilová

Sociální služby v minulosti

- Vyloučení obcí a dobročinných organizací z poskytování sociální péče.
- Sociální péče a sociální služby řešeny v souvislosti se zákonem o sociálním zabezpečení (sociální péčí zajišťuje stát pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popřípadě jinými příjmy, a občanům, kteří ji potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry).
- V zákoně implicitně vyjádřena pasivní role klienta.
- Uniformní charakter nabízené péče.
- Absence individualizovaného přístupu ke klientům.

Služby upravené právní formou v minulosti

- Poradenské služby
- Ústavní sociální péče
- Pečovatelská služba
- Stravování
- Kulturní a rekreační péče

Výrazná orientace na ústavní péči.
Důraz na celodenní ústavní péči. Absence alternativních služeb (mimo pečovatelskou službu).

Klienti sociálních péče

- Rodiny s dětmi
- Občané těžce zdravotně postižení
- Staří občané
- Občané, kteří potřebují zvláštní pomoc
- Občané společensky nepřizpůsobení

Poskytování služeb na začátku 90. let

- Vznik nestátních organizací.
- Neexistence právní úpravy těchto organizací.
- Neexistence standardů poskytovaných služeb ani kontroly kvality.
- Nestálé zdroje finančních prostředků nestátních subjektů.

Zákon o sociálních službách (108/2006 Sb.)

- „Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.“

Základní charakteristiky ZSS

- Poskytování relevantních informací osobě v nepříznivé sociální situaci, aby je mohla řešit vlastními silami.
- Sociální služby mají být individualizované.
- Podpora samostatnosti klientů a předcházení delšímu trvání nepříznivé životní situaci.
- Kvalita poskytování sociálních služeb je dána do kontextu s dodržováním lidských práv.

Nové prvky v ZSS

- Příspěvek na péči.
- Nová kategorizace sociálních služeb (sociální poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence).
- Zavedení smluvního principu mezi poskytovatelem a uživatelem sociální služby.
- Povinnost registrace sociálních služeb.
- Systém inspekcí poskytovaných služeb.
- Stanovení předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka.

Kategorizace sociálních služeb

- Sociální poradenství
  - základní (poskytování potřebných informací přispívajících k řešení nepříznivé sociální situace).
  - Odborné (zaměřeno na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin ve specializovaných poradnách).

Kategorizace sociálních služeb

- Služby sociální péče

(osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče).

Kategorizace sociálních služeb

- Služby sociální prevence

(raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkopravohová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, *sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace.

Zákon o sociálních službách a podpora rodiny

- Existující zákon o sociálních službách pohlíží na rodinu téměř výlučně z úhlu pohledu, který je zaměřen na saturaci potřeb osobám, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci, za účelem jejich začleňování nebo jako prevence jejich sociálního vyloučení.
- Zákon za prioritní považuje ty služby, které slouží rodinám, ve kterých je již narušeno sociální fungování.
- Téměř žádný prostor není věnován potřebám rodin, u kterých prozatím nedošlo k narušení schopnosti zvládnání jejich životní situace.

Komunitní plánování jako nástroj rozvoje sociálních služeb

- Komunitní plánování - metoda rozvoje jednotlivých oblastí veřejného života. K tomuto rozvoji má docházet především prostřednictvím nabídky sociálních služeb, které mají být přímo vázány na potřeby a specifika lokality.
- Komunitního plánování je zacíleno na to, aby sociální služby byly koncipovány tak, aby odpovídaly na existující potřeby dané lokality.

Charakteristiky procesu komunitního plánování

- Základním předpokladem je vzájemná spolupráce a participace všech základních aktérů veřejného života na úrovni obce.
- Vyvážené propojení a spolupráci poskytovatelů, uživatelů, zadavatelů sociálních služeb a širší veřejnosti.
- Vzájemná spolupráce těchto aktérů má vést k vyladění nabídky a poptávky sociálních služeb v dané lokalitě (vzájemný dialog, vyjednávání a dosahování výsledku na základě jeho podpory většinou účastníků).
- Vyladění nabídky a poptávky sociálních služeb v dané lokalitě.

Fáze procesu komunitního plánování

- (1) popis a analýza existujících zdrojů - soupis všech poskytovatelů sociálních služeb a souvisejících služeb,
- (2) shromáždění statistických, sociologických a demografických údajů,
- (3) popis a analýza existujících přání a potřeb obyvatel v oblasti sociálních služeb,
- (4) stanovení priorit a cílů rozvoje služeb.

1. KP sociálních služeb v Brně (2007-2009)

- Komplexní informování veřejnosti v sociální oblasti.
- Sanace – obnova narušených funkcí rodiny.
- Podpora fungující rodiny úplné i neúplné.
- Pomoc obětem násilí.
- Rozšíření sítě nízkoprahových center pro děti a mládež.

2. KP sociálních služeb v Brně (2010-2013)

- Zajištění kvalitní sítě nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.
- Rozvoj preventivních programů a krizové pomoci.
- Sanace – obnova narušených funkcí rodiny.
- Podpora fungující rodiny.
- Pomoc obětem domácího násilí.

Reflexe potřeb a cílů

Zjistěte, na jaké potřeby rodin s dětmi reagují současné sociální služby a pokuste se identifikovat cíle rodinné politiky, které jsou jejich prostřednictvím naplňovány.

Literatura

- Havlíková, J. Hubíková, O. Význam komunitního plánování sociálních služeb při řešení problému sociální exkluze na lokální úrovni. *Sociológia*, 2007, roč. 39, č. 1, str. 5-28.
- Matoušek, O. Sociální služby. Praha, Portál, 2007.
- Navrátilová, J. Role sociálních služeb v rodinné politice. *Sociální práce/Sociálna práca*, Brno, AVSP. ISSN 1213-6204, 2007, vol. 1/2007, no. 1, s. 106-114.
- Navrátilová, J., Navrátil, P. Komunitní plánování jako forma podpory životních projektů. *Casopis sociální práce/Sociálna práca*, Brno, ASVSP. ISSN 1213-6204, 2009, vol. 9, no. 1/2009, s. 74-84.